

8.11.2022

Asunto ensin – yksi vai monta?

Vuodesta 2008 lähtien Asunto ensin -periaate on ollut suomalaisen asunnottomuuden poistamiseen tähtäävän strategian ja politiikan peruskivi. Suomessa Asunto ensin on ennen kaikkea systeminen malli, mikä tarkoittaa, että asumisratkaisut ja tukipalvelut järjestetään tämän mallin mukaisesti. Asunto ensin –periaatteella voidaan tarkoittaa ajattelutapaa, perusfilosofiaa, palvelumallia tai työtettä.

Asunto ensin -mallin perusajatus on yksinkertainen ja kirkas: Asunnottomuus poistuu vain silloin, kun asuminen perustuu omaan pysyvään vuokra-asuntoon omalla vuokrasopimuksella ja tarvittavilla tukipalveluilla asukkaan niin halutessa. Vaikka Asunto ensin -periaatetta on nyt toteutettu yli 10 vuotta, tiedämme, että se ei kaikilta osin ole vakiintunut käytännössä, mallin toteuttamisessa on suuria paikkakuntakohtaisia eroja ja joiltakin osin on kantautunut huolestuttavia viestejä mallin rapautumisesta.

Tiedämme myös hyvin, että kun asunnottomuus halutaan poistaa kokonaan, paluuta entiseen ajattelumalliin ja tekemisen tapaan ei ole. Suomalaisen Asunto ensin -mallin vahvuus on, että se nähdään tulevaisuuteen suuntautuvana kehittyvänä ja kehitettävänä mallina, toisin kuin amerikkalaisessa Housing First-mallissa, jonka ortodoksista noudattamista seurataan ja arvioidaan erilaisilla uskollisuusasteikoilla.

Menemättä tässä yhteydessä sen enempää suomalaisen ja amerikkalaisen mallin eroihin voi todeta, että vaikka työmaata erityisesti Asunto ensin -mallin käytännön toteutuksessa riittää, on ollut ilahduttavaa nähdä, että suuri joukko ammattilaisia uskoo mallin toimivuuteen ja on halukkaita löytämään vastauksia esiin tulleisiin kehittämistarpeisiin. Mainio esimerkki tästä sitoutumisesta ja kehittämishalusta on yhdessä Tampereen yliopiston tutkijoiden kanssa kehitetty Asunto ensin 2.0. Se tarjoaa paljon aineksia siihen Asunto ensin -malliin, jolla asunnottomuus Suomesta poistetaan.

Asunto ensin -periaate ei luokittele

Viime vuosina on varsinkin kansainvälisessä keskustelussa törmännyt erilaisiin versioihin Asunto ensin- periaatteesta. Housing First for Youth, Housing First for Women, Housing First for Families ovat olleet ainakin esillä. Keskustelu on tuntunut vähän hämmentävältä ja on herättänyt kysymyksen: eikö Asunto ensin ole yksi selkeä malli?

Ymmärtääkseni tässä keskustelussa erilaisista kohderyhmäkohtaisista versioista on ennen kaikkea kyse amerikkalaiseen Housing First -malliin liittyvistä rajauksista. Alkuperäinen New Yorkin Pathways -malli kun oli tarkoitettu erityisesti runsaasti palveluja tarvitseville pitkäaikaisasunnottomille mielenterveyskuntoutujille. Ei vaadi suurta neronleimausta ymmärtää, että Asunto ensin- periaate soveltuu erinomaisesti muillekin ryhmille ja siksi on alettu rakentaa muita malleja niille asunnottomille, jotka eivät tuohon alkuperäiseen rajaukseen mahdu.

On vaikea nähdä, mitä lisäarvoa Asunto ensin -mallin kohderyhmäkohtainen kategorisointi tuo. Suomalaisessa Asunto ensin -mallissa ei tätä ongelmaa ole. Kun pidetään kiinni Asunto ensin -mallin periaatteista, pysyvä vuokrasopimukseen perustuva asunto ja tarvittavan tuen yksilökohtainen määrittely, vältytään turhilta luokitteluilta. Asunnon ja tuen tarve ovat ainoita merkityksellisiä asioita ja niiden järjestämiseen Asunto ensin -periaate tarjoaa vahvan perustan.

Juha Kaakinen, asunnottomuuden poistamisen selvityshenkilö